

30 – ta obletnica delovanja Manevrske strukture Narodne zaščite

Uporniki z razlogom



Manevrska struktura Narodne zaščite Republike Slovenije 1990
»Pokrajina Ljubljana mesto«

Ko se marsikateri sprehajalec zazre v pročelje znamenite stavbe Kresija ob samem robu Plečnikovega Tromostovja, na poti do Pogačarjevega trga in ljubljanske tržnice, mu pogled zastane na medeninasti spominski plošči. Njen levi zgornji vogal krasi relief Slovenije. V njem pa je okrogel znak v katerem sta med sončnimi žarki predstavljeni dve razprti dlani. Nepoučeni ne vedo kaj pomenita. Za poznavalce pa je to znak medsebojnega in tesnega sodelovanja pripadnikov Milice in teritorialne obrabe, ki se je utrjeval v skupni obrambi slovenske poti v samostojnost v letu 1990 in 1991.

Napis s pomembnim geslom »Uporniki z razlogom« nam pove, da je v tej stavbi od 17. maja do 4. oktobra 1990 delovalo vodstvo Manevrske strukture Narodne zaščite za pokrajino Ljubljana – mesto. V strogi tajnosti je formiralo močne obrambne sile in izvajalo pomembne naloge v pripravi na osamosvojitve Republike Slovenije. Podpisniki: sekcija Manevrske strukture Narodne zaščite pokrajine Ljubljana – mesto.

Pogled na datum posvečen temu dogodku jasno pove, da je od takrat minilo polnih trideset let.

Tako je, letos praznujemo 30. obletnico ustanovitve in delovanja MSNZ Slovenije.



Izveček o delovanju MSNZ pokrajine Ljubljana – mesto v letu 1990

Delovanje pripadnikov Manevrske strukture Narodne zaščite pokrajine Ljubljana - mesto in članov mestnega štaba, moramo razdeliti na več področij, in sicer na:

- protiukrepe ob razorožitvi teritorialne obrambe Republike Slovenije
- formiranje MSNZ pokrajine Ljubljana – mesto po navodilu Antona Krkoviča
- sodelovanje z načelnikom MSNZ za Slovenijo Antonom Krkovičem pri izdelavi operativno strateških dokumentov (Obveščevalna presoja, Direktiva in priloge)
- sodelovanje z Antonom Krkovičem pri razvijanju MSNZ po Sloveniji
- organiziranje in varovanje aktivnosti MSNZ republiškega pomena

Del teh aktivnosti zajema pričujoči prispevek.

Razorožitev oziroma odvzem orožja

V pokrajini Ljubljana - mesto je deloval Mestni štab TO, kateremu so bili podrejeni OŠTO Ljubljana Bežigrad, Center, Moste-Polje Šiška in Vič-Rudnik. V teritorialni obrambi pokrajine je bilo glede na obstoječo formacijo angažiranih 8.382 vojaških obveznikov v štabih in enotah. Organizirani so bili v 1., 2. in 3. brigadi TO, 1. in 2. divizionu PZO, 5. četah PSD, 5. diverzantskih četah, 3. diverzantskih odredih v jurišnem odredu in še večjemu številu specialističnih enot in enot prostorne strukture moči čete ali voda. Za vse enote je bilo značilno, da so bile skladno s takratno formacijo zelo dobro oborožene, popolnjene in usposobljene. Najpomembnejše enote usposobljene in izurjene za zahtevnejše bojne naloge in enote za specialne namene so bile opremljene z najsodobnejšim orožjem. Okoli 90% oborožitve, MES in vojaške opreme je bilo že pred razorožitvijo TO RS uskladiščenih v objektih TO, ki so se nahajala v vojašnicah ali skladiščih JLA. Te objekte je že takrat varovala armada s svojo vojaško strukturo. Preostali del oborožitve in ostalih sredstev pa se je nahajal v »skladiščih TO« na civilnih lokacijah v bližini štabov TO stalne sestave. To orožje je bilo pod tehničnim in fizičnim nadzorom pripadnikov TO in slovenske milice.

Oborožitev v teh skladiščih je bila namenjena predvsem za potrebe pripadnikov stalne sestave MŠTO, podrejenih OŠTO in čet za PSD - proti specialno delovanje. Čete PSD so bile formirane v vseh petih ljubljanskih občinah.

Pregled zaposlitve stalne sestava TO Ljubljane: 1990

ŠTAB	Štev. zaposlnih	Aktivne vojaške osebe	Lokacija štaba
MŠTO Ljubljana	12	2	Kresija
OŠTO Bežigrad	6		Sedež Občine
OŠTO Center	6		Sedež Občine
OŠTO Moste - Polje	5		Sedež Občine
OŠTO Šiška	7		Sedež Občine
OŠTO Vič - Rudnik	6		Sedež OŠTO, PM Vič

TABELA 1

MŠTO Ljubljana
Mestni štab teritorialne obrambe mesta Ljubljane, ranga
pokrajine I. variante

Zapored. števil.	Štabi in enote	Število v/o	Število enot ali štabov
1.	MŠTO	238	1
2.	OŠTO – I. variante	255	3
3.	OŠTO – II. variante	168	2
4.	ŠTO KS	54	18
5.	Brigada TO	3600	3
6.	Jurišni Odred TO	168	1
7.	Diverzantski odred	460	5
8.	Litrđ PLO	480	2
9.	Četa TO KS	1692	18
10.	Četa TO OZD	94	1
11.	PDČ TO	400	5
12.	Četa za ognjeno podporo	240	3
13.	Pontonirska četa	91	1
14.	Samo. topniška baterija B-1	82	1
15.	MM. baterija TO	105	1
16.	Vod TO	232	8
17.	Diverzantski vod TO	23	1
18.	SKUPAJ:	8382	74

Skozi vsa dolga 80 - ta leta so se izvajali močni pritiski JLA in zveznih sil na Slovenijo. Med drugim je bil njihov namen postopno podrediti slovensko teritorialno obrambo. S tem ciljem je ob koncu 70 -tih let ustanovljeno POMLJ - poveljstvo obrambe mesta Ljubljane. Sprva je bilo usposabljanje usmerjeno v obrambo Jugoslavije v primeru agresije s strani zveze NATO ali s strani sil Varšavskega sporazuma. Potem so se začeli spreminjati vojni načrti iz katerih se je dalo razbrati, da ima JLA namero odvrniti enote TO od pomembnejših nalog skupne obrambe. Začela je uveljavljati svojo prevladujočo vlogo ter postavljati strukture TO na manj pomembne smeri. Iz tega delovanja se je dalo razbrati, da njeni postopki niso usklajeni z dotedanjimi vojaškimi načrti. Dopuščali so možnost delovanja armade v smislu izvajanja ukrepov proti Sloveniji.

V POMLJ so sodelovale vse obrambne strukture iz širšega ljubljanskega območja. Najštevilčnejše so bile enote ljubljanske TO. V skladu s strategijo oboroženega boja ob dejstvu, da so prevladoval enote TO, ki jih je bilo 90%, bi moral biti poveljujoči komandant Ljubljanske TO. Armada tega ni dopustila, čeprav sta bila v tem obdobju komandanta prekaljena vojaška strokovnjaka, aktivna oficirja JLA, zavedna Slovenca, polkovnik Janez Habjan in za njim polkovnik, kasnejši general major Janez Rebolj. To stanje se je nadaljevalo tudi po prihodu v. d. komandanta podpolkovnika Cirila Bohinca.

Prva stopnica armade v cilju podreditve slovenske TO, je bil prevzem mestnega štaba teritorialne obrambe Ljubljane. Vodstvu armade ta nakana ni uspela, saj so temu ostro nasprotovali v mestnem in republiškem vodstvu, kot tudi v političnih strukturah na obeh ravneh.

Vztrajnost vodstva GŠ OS SFRJ se je podprta z zapletenimi političnimi dogajanja v Jugoslaviji, vse bolj stopnjevala. Ob predhodnih ukrepih je bil dosežen vrhunec njihovih

nakan z izdajo ukaza št. SZ 625/1 – 90 z dne 15. 5. 1990, komandanta TO republike Slovenije general podpolkovnika Ivana Hočevarja o hranjenju oborožitve, streliva in minsko eksplozivnih sredstev MES. S tem ukazom je zahteval, da bi morali vsa ta sredstva prepeljati v skladišča pod nadzorom JLA. Ta ukrep je bil uveljavljen v vseh sredinah razen v 16- tih slovenskih občinah, v katerih štabi, podprti z novo izvoljenimi občinskimi vodstvi niso dovolili tega postopka.

Vodstvo RŠTO je vsakodnevno s posebno pozornostjo nadzorovalo postopke razorožitve v MŠTO Ljubljana. To je bilo povsem razumljivo glede na dejstvo, da je Ljubljana glavno mesto republike Slovenije, gospodarsko, kulturno, prometno, izobraževalno in vojaško središče vseh dogajanj. Takrat so predvsem komandant RŠTO general podpolkovnik Ivan Hočevar, načelnik general Drago Ožbolt, pomočnik za zaledje polkovnik Vjekoslav Sili, načelnik varnosti Boško Mutič in drugi člani štaba sistematično stopnjevali pritisk na najrazličnejše načine. Z osebnimi grožnjami in mehkejšo ponudbo z možnostjo napredovanja v višji čin. V vse te aktivnosti se jev Ljubljani in na raznih koncih Slovenije vključil še komandant 5. vojaškega območja iz Zagreba general polkovnik Konrad Kolšek.

Ljubljansko teritorialni obrambo so hoteli podrediti prvo skladno s sproženim ukrepom. Orožje, ki je bilo do tedaj na lokacijah izven pristojnosti JLA, je bilo prepeljano v skladišča TO, ki so bila pod fizičnim nadzorom armade. Za vse uporabnike teh sredstev je JLA odredila poostren nadzor vhoda v objekte ter prepoved izvzema oborožitve, MES - minsko eksplozivnih sredstev ter preostalih vojaških sredstev brez posebnih ukazov, ki jih je dal lahko samo Hočevarjev štab. Pripadnikom stalne sestave ljubljanskih ŠTO je ostala samo osebna oborožitev in minimalni del pehotnega orožja.

Vsi postopki razorožitve so potekali v strogi tajnosti. Nosilci naloge predaje orožja iz ŠTO komandanti, organi zaledja in organi varnosti pa so bili takrat izpostavljeni hudi osebni in kazenski odgovornosti ter zahtevi po popolni molčečnosti.

Prvi samostojni protiukrepi

Kljub izredno strogim zahtevam po zaščiti postopkov razorožitve, informacij o tem umazanem dejanju ni bilo mogoče prikriti. Posamezniki so reagirali hitro ter iskali pomoč pri odgovornih dejavnikih zunaj strukture TO. Akt razorožitve je bil v popolnem neskladju z zvezno in republiško ustavo, obstoječo obrambno zakonodajo, s stališči slovenskega republiškega vodstva in predvsem večinskim mnenjem slovenskih državljanov. Že v teku razorožitvenih postopkov so posamezniki o tej zadevi obvestili pomembne dejavnike v Republiki Sloveniji. Kabinet predsednika republike, mestna in občinska vodstva, najpomembnejša sredstva javnega obveščanja, kot sta časopisa Delo in Ljubljanski dnevnik, Radio Ljubljana, Val 202 in RTV Slovenija. Prve in najpomembnejše informacije objavljene v medijih, so bile prav posledica teh aktivnosti.

Moreče razpoloženje

Med pripadnike stalne sestave se je z razorožitvijo vneslo moreče razpoloženje. Mnoge je preplaval občutek nemoči, ki se je postopoma stopnjeval v bes, ogorčenje ter pripravljenost, da kot vojaki ukrenejo vse, kar je potrebno za zaščito slovenskih interesov. Dogodki so se v

tem času odvijali z vrtoglavo naglico. Vsa Slovenija in vsa država je bila v veliki napetosti. Pričakovali smo najhujše, tudi angažiranje sil JLA kot okupacijske vojske ter aktivnosti s katerimi je grozila.

Nastanek in delovanje MSNZ v Republiki Sloveniji od 17. maja do 4. oktober 1990

Nemirno leto 1990

Napetosti v odnosih znotraj jugoslovanske federacije so se zaradi slovenske odločitve za večjo samostojnost postopoma stopnjevale. Kot je že bilo omenjeno so enega od vrhuncev dosegle po prvih demokratičnih volitvah aprila 1990 ob prevzemu oblasti s strani strank, združenih v zmagoviti koaliciji Demos.

Zvezne oblasti so preko JLA izvedle delno razorožitev slovenske teritorialne obrambe. Razorožitev je bila skoraj v celoti izvedena prav na dan konstituiranja novega izvršnega sveta (vlade) in v času, ko v mnogih občinah še niso izvolili novih vodstev. Grozil nam je poseg armade z vojaško silo. Moč armade na Slovenskih tleh je bila velika. Imela je 32.500 dobro izurjenih vojakov, odlično oborožitev in možnost uporabe bombniške aviacije ter oklepno mehaniziranih enot iz globine Jugoslovanskega ozemlja. Ljubljanska TO je imela prav vso oborožitev in opremo v skladiščih pod nadzorom JLA.

Nasilje do legitimnih postopkov slovenskih državljanov in njihovih odločitev je rodil spontan odpor. Nastal je projekt Manevrske strukture Narodne zaščite. Republiška sekretarja za obrambo in notranje zadeve, **Janez Janša** in **Igor Bavčar**, sta vodila projekt MSNZ. Organizacijo in delovanje projekta pa sta zaupala **Antonu Krkoviču**. Ta je v povezavi z **Vinkom Beznikom** koordiniral sodelovanje z upravami za notranje zadeve in posebnimi enotami milice. Pod vodstvom Antona Krkoviča je organizirana vojaška linija MSNZ v 13 pokrajinah in 62 občinah. Rezultat te akcije je bila dobro organizirana in pripravljena solidno oborožena sila moči okoli 22.500 pripadnikov, pripravljenih braniti in varovati postopke novo izvoljene slovenske oblasti.

Delovanje MSNZ v pokrajini Ljubljana – mesto

Na prve odločne protiukrepe se ni prav dolgo čakalo. Želeli smo povrniti ugled, ki se je razblinil in dokazati Slovincem, da nam lahko zaupajo. Potrebovali smo le iskro, ki bi zanetila ogenj nad sodom smodnika in nam s tem dala novih moči. Do tega pomembnega trenutka je prišlo 26. julija 1991. Tega dne je v prostorih MŠTO Ljubljana v stavbi Kresija pri Tromostovju prišlo do prvega operativnega sestanka¹ med Antonom Krkovičem in Miho Butaro. Krkovič je prišel v spremstvu sina Tonija. Čeprav mlad, še otrok, je deloval kot veliko starejši mladenič.

Oborožen z avtomatom je ščitil in varoval svojega očeta. Krkovič je Butaro seznanil z napori ožje skupine ljudi, povezanimi z najvišjimi predstavniki republiške oblasti, ki so se organizirali zato, da bi ukrepali proti sramotnemu dejanju predaje orožja in da pripravijo vse potrebno za povrnitev le tega ter izvedejo dejavnosti, katerih namen je preprečiti morebitni udar ali okupacijo Slovenije, ki so jo načrtovali v Beogradu. Kasneje smo izvedeli, da so v tej najožji skupini vodstva ob Antonu Krkoviču delovali republiški sekretar za notranje zadeve Igor Bavčar, republiški sekretar za obrambo Janez Janša in Vinko Beznik, poveljnik zaščitne enote milice. Butara mu je predstavil razmere v Ljubljani, stanje v štabih TO, ter ocenil

¹ Anton Krkovič, Rade Klisarič in Borut Usenik so uvodoma MSNZ usmerjali začetne kadrovske rešitve ter tako predlagali sestanek z Miho Butaro

pripravljenost štabov in posameznikov v njih za sodelovanje v organiziranem odporu. Predstavitelj je sklenil z oceno, da bodo Ljubljanci sprejeli najzahtevnejše naloge in opravili svojo dolžnost v interesu slovenskega naroda in slovenske države.

Ob koncu razgovora je Krkovič zahteval, da brez njega in njegovih navodil ne smemo storiti ničesar na svojo odgovornost. Povedal je, da bomo kmalu dobili ukaze za izvajanje nadaljnjih aktivnosti. V tem času je v Ljubljani sprožena močna obveščevalna dejavnost, katere namen je bil spremljati razmere v RŠTO RS in v sestavi JLA na območju Slovenije.

Prve aktivnosti izvajane v maju, juniju in juliju 1990 so se začele močno stopnjevati v mesecu avgustu.

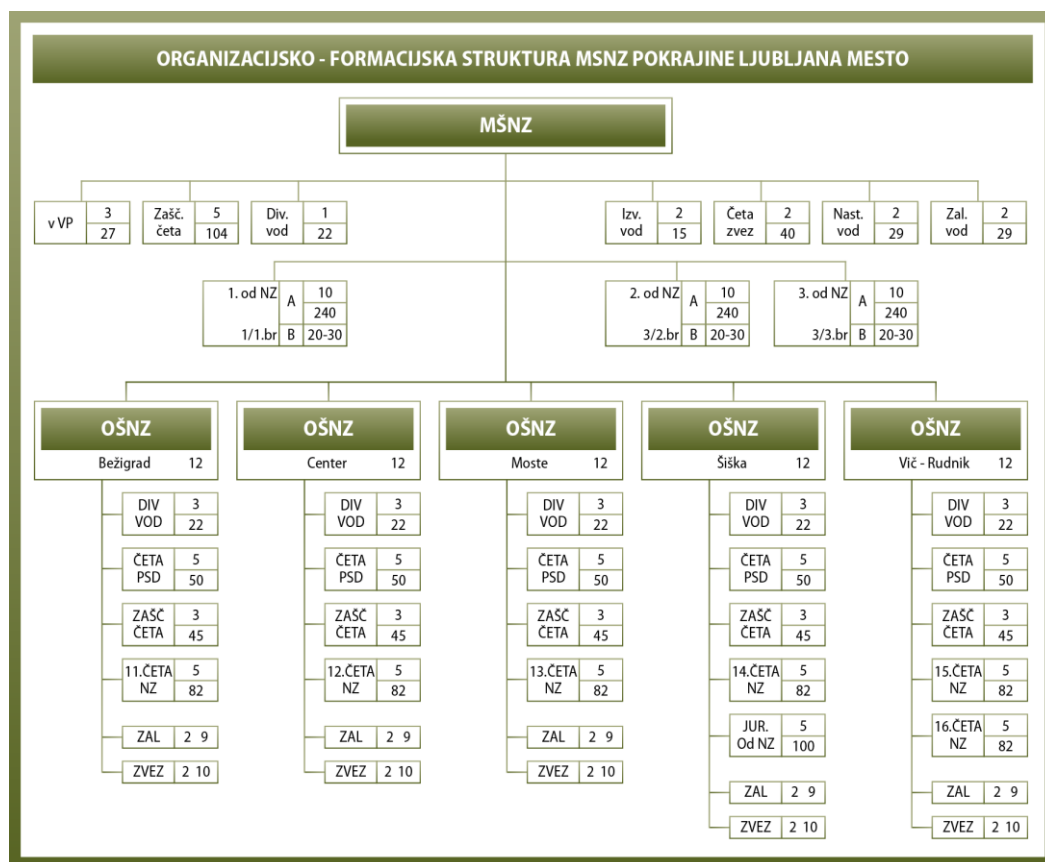
Takoj po prejemu ukaza načelnika MSNZ Republike Slovenije Antona Krkoviča za izvajanje konkretnih nalog, je stekel projekt v pokrajini Ljubljana – mesto. V dobrih dveh tednih je organizirana Manevrska struktura Narodne zaščite v mestu Ljubljani in v vseh ljubljanskih občinah: Bežigradu, Centru, Šiški, Mostah-Polju in na Vič-Rudniku. Vse aktivnosti so se izvajale v strogi tajnosti. Izdelani so bili tudi vsi potrebni bojni dokumenti: načrt uporabe naših sil, obveščevalna presoja, operativni načrt, načrt nadzora zavarovanja in izvidovanja, načrt zaledne zagotovitve, načrt zvez ipd. Pomemben je bil načrt »Nabava« s katerim je bil predviden upad v vojaška skladišča in prevzem oborožitve, streliva minskoeksplozivnih sredstev in vojaške opreme. Povsem na novo postavljeni štabi in enote so kmalu začele s polno močjo. Splošno razpoloženje v družbi in odločenost teritorialcev, da povrnejo okrnjeni ugled, ki so jim ga s svojimi odločitvami umazali GŠ OS SFRJ in komandant RŠTO, general polkovnik Ivan Hočevar z nekaterimi svojimi sodelavci, jih je navdajal z neverjetno močjo. Za njih ni bilo nobene ovire. Enote so hitro naraščale ob izjemnem angažiranju vodstev v štabih MSNZ. V njihovi sestavi so delovali najbolj usposobljeni pripadniki vredni popolnega zaupanja. V prvi fazi organiziranja do 12. 9. 1990 je bilo vključenih 2300 dobro oboroženih mož. Razpolagali so z 680 avtomatskimi puškami, 607 polavtomatskimi puškami, 403 brzostrelkami MP – 40, 94 avtomatskimi pištolami »Ingram«, 116 avtomatskimi pištolami Škorpion, 45 avtomati MG – 42, 16 ročnimi raketometi Osa, 52 ročnimi raketometi Zolja, 1503 pištolami in več sto puškami kalibra 7.9 mm. Ob tem so razpolagali z 18 minometi kalibra 82mm, 6 minometi kalibra 60 mm, 6 protiletalskimi topovi 20/1, 6 protiletalskimi raketnimi lanserji Strela 2M z raketami, 400 kosi protitankovskih min, 300 proti pehotnim minami, 2228 ročnimi bombami, 2000 kg eksploziva in preko 1.150.000 kosov različnih vrst streliva, minami obeh kalibrov, ter še z nekaterimi drugimi bojnimi sredstvi. Ob navedenih sredstvih in angažiranih borbah so imeli v dodatno pripravljenih enotah preko 1000 pripadnikov, za prevzem oborožitve iz skladišč v Republiškem sekretariatu za notranje zadeve, Železniškemu gospodarstvu Ljubljana in na sekretariatih za obrambo v mestu. Po drugi fazi organiziranja je bilo pod orožjem preko 4000 mož. Oborožitev in sredstva s katerimi so pripadniki MSNZ neposredno razpolagali so bila razseljena v tajna skladišča na 52 lokacijah v samem mestu in v bližnji okolici.

Najpomembnejšim enotam, predvidenim za izvajanje najzahtevnejših bojnih delovanj, intervencijskih in preventivnih aktivnosti, je bila oborožitev s strelivom in potrebna količina minsko eksplozivnih sredstev podeljena na roke. Ta sredstva so hranili doma. Vodstva teh enot in njihovi pripadniki so bili angažirani za različne naloge varovanja in pripravljeni za bojno delovanje v vsakem trenutku. Za vse je bil pripravljen nov mobilizacijski in nov samo vpoklicni sistem.

Organiziranje enot in štabov

Organizacijsko formacijska struktura je temeljila na aktualni organiziranosti ljubljanske TO, ob upoštevanju novo nastalih razmer in možnosti. Tako, da je v projektu MSNZ nastala pravzaprav povsem nova oblika vojaške organiziranosti in delovanja. Poglavitna naloga je bila, da se s njenim delovanjem zavarujejo odločitve republiške skupščine, zavaruje republiške poslance, predsedstvo RS, novo izvoljeno oblast in vse postopke za izpeljavo sprejemanja nove zakonodaje, ter postopnega zagotavljanja samostojnosti. Prednostna naloga je bila tudi ta, da se ob tem skrbi za prebivalstvo in prvič v naši zgodovini pripravi za delovanje proti JLA in njenim silam v primeru, če bi le te delovale v nasprotju s slovenskimi interesi. Ob zavedanju, da smo z ramo ob rami skupaj s pripadniki Slovenske Milice, je to dejstvo vsem vlivalo dodatnih moči.

Pri pokrajinskem poveljstvu MSNZ za Ljubljano so formirane naslednje enote:



Opomba: MŠNZ - mestni štab Narodne zaščite je poveljeval vsem enotam in štabom v pokrajini Ljubljana – mesto. Pod svojim neposrednim poveljem je imel vod vojne policije, zaščitno četo, diverzantski vod, izvidniški vod, četo za zveze, nastanitveni vod in zaledni vod. Prav tako tudi 1, 2 in 3 odreda NZ. Pod A je naveden podatek o številu članov poveljstva ter število pripadnikov enote, pod B pa število pripadnikov, ki tvorijo mobilizacijska jedra in so usposobljeni za hiter razvoj enote po samo pozivnem sistemu ali na podlagi vpoklica. Pri vsakem odreda NZ je naveden tudi podatek o tem iz katerega bataljona in iz katere brigade je njegova sestava.

Mestnemu štabu Narodne zaščite so bili podrejeni vsi OŠNZ (občinski štabi NZ) občin Bežigrad, Center, Moste - Polje, Šiška in Vič - Rudnik. V vsakem od njih je deloval štab z 12. timi pripadniki, diverzantski vod, četa za PSD – proti specialno delovanje, zaščitna četa,

četa NZ, zaledni oddelek in oddelek zvez. V Šiški so imeli še močan Jurišni odred NZ in na Viču še eno dodatno četo NZ.

Obveščevalna dejavnost

V okviru obveščevalne dejavnosti **so** bile stalno spremljane in nadzorovane vse aktivnosti JLA v pokrajini in tudi na širšem področju. Izdelan je natančen elaborat o vseh najpomembnejših vojaških objektih, ki je vseboval fotografije, video posnetke, načrte objektov, tlorise in presojo sovražnikovih sil ter njihovih možnosti. V naloge bojnega varovanja, opazovanja in nadzora ter pripravljenosti za uporabo naših sil je bilo skupno vključenih 4276 pripadnikov MSNZ. Obveščevalci pod vodstvom pomočnika za obveščevalne zadeve Miloša Šonca so opravili svojo nalogo z odliko. Z izjemnimi sodelavci kot so Stasil Burja, Peter Zor, Milan Šercer, Brane Ajdič, Franjo Žagar in še mnogi drugi iz sestave štabov in enot. Nič se takrat ni smelo prepustiti naključju. Skupne aktivnosti med Milico in TO so zagotovile popoln nadzor nad vsemi premiki pripadnikov JLA ter dogajanjih v vojašnicah.



Prijavnica na vhodu v vojašnico JLA »4. julij« na Metelkovi ulici, v kateri je bilo poveljstvo 14. korpusa JLA.

Vojašnice, 4. julij na Metelkovi ulici, Maršala Tita na Roški cesti, Borisa Kidriča v Šentvidu, Bratstvo in enotnost v občini Moste – Polje, Ljuba Šercerja za Bežigradom in Ignaca Voljča - Frica na Vrhniki, so bile pod stalnim nadzorom naših obveščevalcev od začetka 28. avgusta 1990 do 25. oktobra 1991. Nadzorovani so bili tudi vsi ostali obstoječi vojaški objekti in to na različne načine s specifičnimi nalogami.

Vodstvo Manevrske strukture Narodne zaščite v mestu Ljubljani in ljubljanskih občinah

Vodstvo se je postopoma oblikovalo od meseca maja do konca meseca avgusta. V tem času so se izvajala dodatna tudi večkratna preverjanja vsakega posameznika in njegove pripravljenosti za sodelovanje. Osnovno jedro v katerem so bili Miha Butara, Vojko Adamič, Miloš Šonc in Miran Barborič je delovalo timsko. Za njimi so bili v delo vključeni Mirko Špetič, Ivo Furlan in Marino Medeot. Vsako podrobnost načrtovanja nalog in ukrepanja so zelo sistematično obdelali ter presodili objektivnost izpeljave.

Republiški sekretar za notranje zadeve je na podlagi 185. člena Zakona o Ljudski obrambi in družbeni samozaščiti (uradni list SRS, št. 35 in na podlagi Pravilnika o organiziranju, aktiviranju in opravljanju nalog ter o oznakah in oborožitvi narodne zaščite (Uradni list SRS, št.29/83) izdal odločbo št.0001-1-Z-3/13-90 z dne 14. 9. 1990 o imenovanju rez. majorja Miha Butara za pokrajinskega načelnike Narodne zaščite za pokrajino Ljubljana – mesto. Na podlagi pridobljenih pristojnosti iz te odločbe je načelnik pokrajinskega štaba izdal odločbe o imenovanju načelnikov in njihovih namestnikov v ljubljanskih občinskih štabih NZ.

Številka: 0001-1-Z-3/13-90
Datum: 14.9.1990

Na podlagi 185. člena Zakona o ljudski obrambi in družbeni samozaščiti (Uradni list SRS, št. 35/82) in na podlagi Pravilnika o organiziranju, aktiviranju in opravljanju nalog ter o oznakah in oborožitvi narodne zaščite (Uradni list SRS, št. 29/83) izdajam

OD LOČ BO

o imenovanju pokrajinskega načelnika Narodne zaščite za pokrajino Ljubljana-mesto

Za pokrajinskega načelnika Narodne zaščite se imenuje: **Miha Butara**, rojen 1.10.1950, rezervni major.

Pokrajinski načelnik Narodne zaščite deluje na podlagi splošnih pooblastil, ki jih načelniku Narodne zaščite dajeta zakon in pravilnik ter na podlagi navodil republiškega načelnika Narodne zaščite.

Pokrajinski načelnik Narodne zaščite je pooblaščen, da imenuje svoje namestnike in pomočnike ter načelnike Narodne zaščite občin.

Ta odločba začne veljati takoj.



Republiški sekretar za notranje zadeve
Igor BAVČAR

Z nalogami smo se spoprijeli z vso odgovornostjo zavedajoč se, da je delovanje manevrske strukture narodne zaščite gledano s strani zveznih oblasti vprašljivo. Prav tako je bil vsem nam v ospredju interes slovenskega naroda. Kot pripadniki njegove oborožene strukture smo hoteli in morali povrniti okrnjen ugled po razorožitvi oziroma odvzemu orožja za kar so bili odgovorni takratni poveljujoči v RŠTO.

Mestni štab MSNZ



Miha BUTARA

rez. major
načelnik



Vojko ADAMIČ

rez. stotnik
namestnik načelnika



Miloš ŠONC

rez. stotnik
pomočnik za obveščevalno delo



Miran BARBORIČ

rez. stotnik
pomočnik za zaledje



Ivo FURLAN

rez. VV. I. razreda
namestnik pomočnik za zaledje



Mirko ŠPETIČ

rez. stotnik I. razreda
pomočnik za mobilizacijo



Marino MEDEOT

rez. stotnik
pomočnik za varnost

Z izjemo takratnega v. d. poveljnika MŠTO Ljubljana podpolkovnika Cirila Bohinca,² sicer odličnega strokovnjaka in pravega domoljuba, ki je podlegel zelo sistematičnim in hudim pritiskom generala Ivana Hočevarja, generala Draga Ožbolta in načelnika vranostne službe RŠTO Boška Mutiča je večina pripadnikov stalne sestave MŠTO delovala v manevrski strukturi narodne zaščite.

Občinski štabi MSNZ:

Zelo pomemben del celotnega sistema delovanja manevrske strukture Narodne zaščite so bili občinski štabi. V nekoliko okrnjeni sestavi zaradi pomanjkanja orožja so z neverjetnimi napori tako kot vsi ostali odigrali izredno pomembno vlogo pri postavljanju temeljev nove organiziranosti in zagotavljanju bojne pripravljenosti.

Občinski štab MSNZ Center



Luka LEVIČNIK

rez. stotnik I. razreda
načelnik

Drago VREČAR

namestnik

Občinski štab MSNZ Bežigrad



Miroslav DEBELJAK

rez. stotnik
načelnik

Aleksander ŠKRABAN

namestnik

Občinski štab MSNZ Moste



Franci KOŠIR

rez. major
načelnik

Vojko PAVLIN

namestnik

² Ciril Bohinec, podpolkovnik je končal Vojaško akademijo za zveze. Na dožnosti v. d. komandanta je bil dve leti. Napredovanja in postavitve mu v RŠTO niso omogočili. Močno se je zavzemal za slovensko vodenje in poveljevanje v TO. V času od maja do septembra 1990 je preko naše obveščevalne mreže, republiškemu vodstvu zagotavljal izjemno pomembne podatke potrebne za uspešno delovanje slovenske oblasti in izvajanje učinkovitih protiukrepev.



Upoštevač navodila republiškega vodstva s sekretariata za obrambo in sekretariata za notranje zadeve, da se ne sme angažirati poveljnikov, ki so predali orožje in tistih, ki so opravljali dolžnosti organov varnosti smo razen v občini Moste poiskali nove rešitve. Nekaj težav smo imeli, ko smo želeli postaviti aktualnega komandanta TO v Šiški, Franca Kunovarja³ za poveljnika v OŠNZ Šiška. Vojko Adamič je kot koordinator za delo s Specialno enoto milice prinesel obvestilo o prepovedi njegovega vključevanja. To so potrjevali tudi z dejstvom, da je kot dolgoletni organ varnosti na prejšnji dolžnosti v tesni zvezi s pripadniki KOS -a JLA. Tiste dni je imel v hotelu Union sestanek s predstavnikom kontraobveščevalne službe iz GŠ OS iz Beograda. O tem srečanju ni nikogar obvestil. To je bil dovolj velik razlog, da smo kadrovski postopek zaustavili in posegli po dodatnih varnostnih ukrepih.

Odločiti smo se morali hitro. Za novega načelnika OŠNZ je Miha Butara predlagal Boruta Zajeca, poveljnika 2. brigade TO iz rezervne sestave. Z njim se je dogovoril za vljudnostni sestanek na njegovem delovnem mestu v upravi SCT. Na srečanje sta šla skupaj z Vojkom Adamičem. Po uvodnem prijateljskem razgovoru sta mu predstavila prave razloge obiska. Butara mu je orisal razmere v Sloveniji in pokrajini. Adamič mu je predstavil potek sodelovanja s specialno enoto milice. Zatem ga je Butara postavil pred dejstvo, da se pričakuje njegovo sodelovanje in prevzem dolžnosti načelnika v Šiški. Borut Zajec je ves čas z vso resnostjo spremljal razgovor. V tem trenutku se je zamislil in vprašal do kdaj lahko odgovori: »Ali lahko do jutri?«. »Ne bo šlo« je dejal Butara, »Za odločitev imaš 20 sekund«. »Če je tako, smo dogovorjeni« je Zajec potrdil svoje sodelovanje. Segli so si v roke in dogovorili nadaljnje postopke.

Odredi MSNZ:

Pod poveljstvom MŠTO Ljubljane so bile pred »razorožitvijo« ob vrsti odličnih enot in štabov tri izredno dobro opremljene, izurjene in usposobljen brigade TO v celoti popolnjene s pripadniki rezervne sestave. To so bile 1. brigada TO, Mira Perca - Maksa, 2. brigada TO, Franc Ravbar - Vitez in 3. brigada TO, Lado Mavsar - Ronko. Vse so slovele po nadpovprečno doseženih rezultatih in so bile v samem vrhu najbolje ocenjenih enot tega ranga v Jugoslaviji. 1. brigada TO je bila leta 1986 proglašena za najboljšo v Jugoslaviji.

³ Franc Kunovar, polkovnik je bil dolgoletni pripadnik TO Ljubljane. V MŠTO je vrsto let opravljal naloge organa varnosti. To ga je povezovalo s pripadniki KOSA in drugimi sorodnimi službami. Te povezave so v tej situaciji zahtevale dodatno previdnost. Bil je tudi zelo uspešen komandant OŠTO Bežigrad. Vedno je veljal za zelo strokovnega in zanesljivega vojaškega strokovnjaka. Po reorganizaciji TO Slovenije maja 1991 je postavljen na visoko dolžnost za načelnika 51. Območnega ŠTO Ljubljana. To dolžnost je opravljal do premestitve v sestavo operativnega odseka RŠTO.

1. odred MSNZ



Neven BORAK
rez. stotnik I. razreda
poveljnik

2. odred MSNZ



Brane PODBORŠEK
rez. stotnik I. razreda
poveljnik

3. odred MSNZ



Andrej DOLES
rez. poročnik
poveljnik

Jurišni odred MSNZ



Branko KRŠINAR
rez. stotnik
poveljnik

Zaradi razorožitve, oziroma blokade dostopa do orožja TO skladiščenega v objektih pod nadzorom JLA, so se enote MSNZ postopoma popolnjevale z oborožitvijo in opremo, ki je bila izmaknjena na najrazličnejše načine z mnogimi zvijačami in prevarami. Vsa ta sredstva so bila prenešena v tajna skladišča blizu novega mobilizacijskega zbirališča enot. Veliko tega je bilo pred tem že prejeto iz skladišč v Gotenici. Pomanjkanje oborožitve in opreme je narekovalo izdelavo popolnoma novih formacij. Tako so v prvi fazi delovanja iz vsake brigade formirani odredi iz sestave najboljših bataljonov. Organizacijsko formacijsko struktura je bila prilagojena obstoječim možnostim opremljanja. Posebno udarno enoto je predstavljal Jurišni odred TO iz Šiške, popolnjen z zelo mladimi borci polnimi energije in neverjetne hrabrosti. Odlično izurjeni in usposobljeni ter hitro premični so predstavljali udarno pest za učinkovito delovanje kjerkoli na našem območju. Vsi do zadnjega so bili oboroženi z avtomatskimi puškami AP-70, Kalašnikov, nekaj ročnimi minometi in netrzajnimi topovi.

Rezervni štab MSNZ mesta Ljubljane:

Zavedali smo se dejstva, da smo bili v Ljubljani popolnoma obdani z vrsto vojašnic, enot in ustanov JLA na čelu s poveljstvom 14. armadnega korpusa. Zaznali smo tudi povečano delovanje KOS – a, kontraobveščevalne službe JLA z agenti, ki so prihajali tudi iz drugih območij Jugoslavije. Lokacija vseh naših štabov so bile javne in razmeroma dobro dostopne zaradi stalnega dela z vojaškimi obvezniki in oblastnimi strukturami. Vse to je omogočalo razmeroma ugodne možnosti nasprotniku, da kljub vsej naši previdnosti izvede vpad v naše objekte in onemogoči redno delovanje štabov teritorialne obrambe. Glede na to, da je bil mestni štab močno izpostavljen smo se odločili za formiranje rezervnega tajnega štaba MSNZ- pokrajine Ljubljana mesto.

Za ožjo sestavo rezervnega štaba smo določili najboljše kadre, ki do sedaj še niso bili angažirani. Vsi do zadnjega so imeli velik ugled ter dolgoletne izkušnje pri delu v rezervni sestavi TO. Ključni dogovor za izpeljavo nadaljnjih postopkov smo opravili na Zapotoku s podpolkovnikom, mag. prof. Antonom Kikljem. Vrsto let je bil komandant 3. brigade TO in zatem načelnik operativnega odseka MŠTO. Pozorno je poslušal obrazložitve Mihe Butara in Miloša Šonca. Po tehtnem preudarku, zavedajoč se naše skupne odločitve je pristal na prevzem dolžnosti poveljnika. Bil je zadovoljen in ponosen na to, da se stvari tako odvijajo. Zagotovili smo mu kopije vseh pripravljenih vojnih načrtov ter ustrezna navodila za prevzem

poveljevanja kompletni ilegalni strukturi MSNZ v primeru eliminacije vodstva. Prav tako smo sestavili ožje poveljstvo in ga še isti dan potrdili v razgovoru s predlaganimi kandidati. Sestava rezervnega štaba MSNZ ljubljanske pokrajine je bila v prvi fazi naslednja:

Anton KIKELJ rez. podpolkovnik poveljnik	Janez PRESL rez. major	Ivan GREBENC rez. major
Dušan PARAZAJDA rez. major	Alojz VENTURINI rez. major	Andrej KERIN rez. major

Konkretne naloge so si razdelili kasneje po odločitvi poveljnika oziroma načelnika Kiklja.

Druge razdobje delovanja MSNZ Ljubljana mesto

V času od 12. 9. 1990 do 4. 10. 1990, ko je MSNZ prenešana v sestavo »nove« TO, so se dobesedno vsakodnevno izvajale tajne aktivnosti, ko se je z izjemnimi posegi pridobivalo nova orožja, strelivo in opremo. Naloge so se skokovito stopnjevale. Nove pripadnike se je vključevalo v obstoječe enote in tako se je krepilo njihovo bojno in ognjeno moč. V formacijskih enotah, na nalogah zavarovanja in izvidništva je sodelovala 4276 pripadnikov. Okrepljen je bil nadzor nad dogajanjem v vojašnicah in na vseh objektih JLA v Ljubljani. Poseben poudarek je bil posvečen nadzoru vojašnice v Šentvidu, vojašnice v Mostah, na Roški cesti in na vojašnici 4. julij v kateri je bilo poveljstvo 14. armadnega korpusa. Ena najpomembnejših nalog je bila usmerjena na Vrhniko, s poudarkom na opazovanje dogajanja v vojašnici Ignaca Voljča - Frica, kjer je bila nameščena oklepna brigada JLA. Uveljavljen je bil tudi popolni 24 urni nadzor z rednimi dvournimi menjavami straž in izvidnikov. V Ljubljani je bila struktura JLA in zveznih dejavnikov zaradi učinkovitega delovanja Milice in TO ves čas pod popolnim nadzorom.

Mobilizacijska problematika

Po presoji, da bi lahko imeli zaradi objektivnih razlogov težave z vpoklicem naših pripadnikov, smo se odločili za postavitve vzporednega sistema. V prostorih mestnega sekretariata za obrambo se je v »Nabornem oddelku« nahajala vsa razpoložljiva evidenca vojaških obveznikov za enote JLA, TO, CZ ipd. V izogib temu, da ne bi nepoklicane osebe zaznale naše delovanje, je bilo s sekretarjem Janezom Sodržnikom dogovorjeno, da se vzpostavi nov sistem za mobilizacijo. Za to nalogo je določil svojega programerja iz računalniškega centra za avtomatsko obdelavo podatkov, Marjana Suhija. Večini je bil poznan kot dober in zanesljiv sodelavec.

Na njegovo pobudo se je za računalniško podporo iskalo tudi odobritev sekretarja za notranje zadeve Igorja Bavčarja. Njegovo odobritev smo dobili takoj. Tako je Suhi preko računalniškega centra na RSNZ pripravil tri izvode popolnoma samostojnega vpoklica pripadnikov ljubljanske MSNZ. Priprava kartoteke in postavitve enot je bila pred tem v domeni članov štaba iz OŠNZ in MŠNZ



Tajna skladišča

Vsa oborožitev, strelivo, minskoeksplozivna sredstva in ostala vojaška oprema je bila razmeščena v skladu s pravili skladiščenja na tajnih lokacijah. Lokacija vsakega teh skladišč je omogočala zelo hiter dostop konkretni enoti, kar je bil predpogoj za njeno takojšnjo in učinkovito uporabo. Zaledni organi so skupaj s sodelujočimi v projektu zagotavljanja oborožitve in opreme opravili neverjetno delo. Delali so noč in dan. Na najrazličnejše način s premetenimi pretvezami se je izmikalo orožje iz skladišč v vojašnicah JLA. Fantje so dobesedno tekmovali med seboj o tem kdo bo zagotovil večjo količino orožja in še kako na najbolj originalen način. Nekateri so postali pravi umetniki tovrstnih prevar s svojimi izvirnimi postopki. O tem je ustvarjeno veliko zanimivih zgodb. Čeprav so pri tem delu sodelovali prav vsi člani vodstev MSNZ je bilo breme na ožjem delu operativnega vodstva in zalednih organih med katerimi so največ dela opravili Miran Barborič, Ivo Furlan, Vladko Šlosar, Dušan Levičnik, Slavko Derenčin, Borut Nečemer, Anton Velepich, Jaka Visinski, Ivan Pirš, Tomaž Luštrek, Milan Šercer, Vinko Kastelic, Rado Šenčur, Stane Konda, Bine Lenarčič, Tomo Zupančič, Anton Tunja, Franc Urh, Zvonko Kolenik, Ljubomir Kovačič in še mnogi drugi.



Opomba: Lokacije v Kamnici, na Topolu, na Razorih v Vinjah, blizu Žal in drugod, so predstavljale sistematično postavljeno logistično mrežo tajnih skladišč orožja. Premetenosti pri odvažanju orožja iz vojašnic ni bilo ne konca ne kraja. Med vsemi primeri sta dva še posebno zanimiva, a zelo pomembna. Miran Barborič in Ivo Furlan sta pod pretvezo, da potrebujemo poljsko kuhinjo vstopila v skladišče, kjer je bila shranjena. Vojaki v

skladišču niso nadzirali dela naših iznajdljivih mož. Stranske stene poljske kuhinje sta odstranila in v prostor do kotla zložila 99 avtomatskih pištol »Ingram MAC - 19«. Stene sta zaprla in se s tako otovorjeno kuhinjo priključeno na kombi odpravila proti izhodu. Gume so se šibile pod težo tovara. Še večja zadrega je bila zaradi tega, ker je bila prav tistem trenutku menjava straže. Vojaki so bili postrojeni pred prijavnico na izhodu. Ko jih je zagledal komandir straže je ukazal vojakom naj stopijo mirno v pozdrav teritorialcem s katerimi se je dobro poznal. Salutiral je tudi on. Fanta sta odpeljala mimo njih in se šele nekaj sto metrov kasneje dobro oddahnili.

Drugi primer je povezan z nepričakovanim obvestilom s strani poveljnika OŠTO Šiška, Franca Kunovarja, ki ga nismo smeli vključiti v manevrsko strukturo narodne zaščite. Sporočil je Vojku Adamiču in Miranu Barboriču, da mu je uspelo iz skladišča v vojašnici v Šentvidu prepeljati »kvalitetno robo«. Nekoliko kasneje nas je Stane Konda obvestil o tem, da gre za orožje in opremo za celo četo. In to je bilo izpeljano takrat, ko je bila popolna blokada odvoza vseh sredstev, orožja in streliva TO na podlagi ukaza GŠ OS JLA. Bili smo v dilemi, kaj naj to pomeni. Prepeljati oborožitev za celo četo in to z neko »samostojno« akcijo nas je postavila pred preizkušnjo. Nismo vedeli kaj se za tem lahko skriva. Dogovorili smo se pridemo naslednje jutro pogledat za kaj gre.

V tistih razmerah se ni smelo čakati. Ukrepati se je moralo takoj. Odločitev je padla. To orožje moramo prevzeti in ga odpeljati na novo tajno lokacijo.

Tisti večer je močna skupina v kateri so bili Stane Konda, Miran Barborič, Vojko Adamič, Miha Butara, Miloš Šonc, Ivo Furlan, Rado Senčur in pripravljena transportna ekipa stopila v akcijo. Stane Konda je kot član štaba iz Šiške zagotovil izklop varnostnega sistema. V zelo kratkem času je bilo skladišče izpraznjeno. Vsa sredstva so bila naložena na pripravljena motorna vozila ter zatem odpeljana na povsem novo tajno lokacijo na območje Toškega čela in Katarine. Po opravljenem delu je ponovno vključen varnostni sistem.

Naslednje jutro je skupina iz pokrajinskega štaba prišla na razgovor k Kunovarju. Po izmenjavi pogledov na stanje v družbi je prisotne povabil v kletne prostore občine, da bi si ogledali kaj vse ima notri v skladišču. Njegov operativec Bojan Mikuš je izključil varnostne naprave in odprl vhodna vrata. Prižgal je luči in tu je nastalo veliko presenečenje. Skladišče je bilo popolnoma prazno. Eni so bili presenečeni drugi smo zadržali resen naiven pogled z vprašanjem: »Ali je res bilo kaj notri?«

Sodelovanje z milico in ostalimi obrambnimi strukturami

Pri izvajanju mnogih aktivnosti so se naloge usklajevale s specialno enoto milice, ki jo je vodil Vinko Beznik in z vodstvom PEM – posebnih enot milice za Ljubljansko območje. Sodelovanje je slonelo na popolnem zaupanju. Beznikova enota je skupaj s Krkovičevimi specialci delujočimi na območju mesta Ljubljane in ljubljanskimi pripadniki MSNZ predstavljala neprebojni steber. Bile so najboljše možno varovalo za umirjeno in varno delovanje slovenske politike pred eventualnimi ukrepi zveznih oblasti in JLA.

Enote PEM je vodil inšpektor Stane Leskovšek, poveljnik 1. bataljona PEM. Z namestnikom Stanetom Plohlom in komandirji postaj milic Brankom Slakom (PM Moste Polje), Markom Jakominom (PM Vič Rudnik), Andrejem Torkarjem (PM Center), Borisom Celarjem (PM Bežigrad) in Hinkom Vainhandlom (PM Šiška), so tvorili z ostalimi obrambnimi silami zanesljiv nadzor in veliko udarno moč Ljubljane. S predstavniki Milice je bilo ustvarjeno trdno medsebojno zaupanje, ki se je izgrajevalo v preteklih letih na skupnih večstranskih vajah za proti diverzantsko delovanje ali na drugih oblikah vojaških vaj. Med drugim so

sodelovali pri obojestranskem specialističnem usposabljanju pripadnikov stalne in rezervne sestave Milice in TO.



Sodelovanje z mestno oblastjo

Vrsto zelo pomembnih nalog za uspešno delovanje projekta MSNZ s katerimi se je utrdila bojna moč naših enot in zagotovila dodatna oborožitev so opravili sekretar za obrambo mesta Ljubljane Janez Sodrznik in nekateri njegovi sodelavci ter Brane Davidović, sekretar za notranje zadeve mesta Ljubljane. Zagotavljala sta direktno podporo s strani novo izvoljene oblasti. Na začasno uporabo so pripadniki MSNZ, med drugim dobili na notranjih zadevah lažne registrske tablice za motorna vozila. Zamenjevali so jih z originalnimi na avtomobilih ob prevozih z zahtevnejšo vsebino. Tako so se izmikali eventualnemu zasledovanju s strani kontraobveščevalne službe JLA ter specializiranih zveznih služb, ki so delovale v Slovenji. Nakup 23 avtomatov MG-76 »Gorenjevega« proizvajalca »Orbis« s finančnim posegom izvedenim preko mestnega sekretariata za obrambo je predstavljal novo kvaliteto oborožene moči. Istočasno je vplival na povišano stopnjo bojne pripravljenosti in zavedanja, da lahko tudi z lastnim orožjem krojimo svojo usodo v obrambi domovine.

Nobenega dvoma ni o tem da je bila MSNZ eden od močnih dejavnikov novo nastajajoče Slovenske vojske. Tudi zato, ker je po prenosu v sestavo Teritorialne obrambe Republike Slovenije moč TO v precejšnji meri slonela na pripadnikih MSNZ. Bojni načrti izdelani v tem času pa so bili nekoliko dopolnjeni in uporabljeni v zmagoviti osamosvojitveni vojni za Slovenijo leta 1991.

polkovnik
Miha Butara

Viri in literatura:

- Zapisi iz beležk osebnega arhiva Mihe Butara.
- Knjiga Janeza Janša Premiki, iz leta 1992.
- Projekt 2 -1-13 – 62: Uporniki z razlogom, Revija obramba, Mihe Butare iz leta 2000.
- Prispevek "Ljubljana v maju 1990" Mihe Butare objavljen leta 2000 v biltenu SV.

- Uporniki z razlogom - MSNZ avtorja Albina Mikuliča iz leta 2005.
- MSNZ v ljubljanski pokrajini 1990 – Zbornik prispevkov in razprav, SV iz leta 2011, avtorja Mihe Butare.

Kratice:

- MSNZ – Manevrska struktura Narodne zaščite
- MŠNZ – Mestni štab Narodne zaščite
- OŠNZ – Občinski štab Narodne zaščite
- TO RS Teritorialna obramba republike Slovenije
- RŠTO – Republiški štab teritorialne obrambe
- PŠTO – Pokrajinski štab teritorialne obrambe
- MŠTO – Mestni štab teritorialne obrambe
- OŠTO – Občinski štab teritorialne obrambe
- TO - Teritorialna obramba
- Milica – slovenska milica
- RKS – Republiška koordinacijska skupina
- JLA- Jugoslovanska ljudska armada
- KOS – kontra obveščevalna služba
- GŠ OS – generalštab oboroženih sil
- Okbr – oklepna brigada